

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

PO ./ riksåklagaren ang. rån

(Svea hovrätts dom den 19 juli 2019 i mål nr B 6359-19)

Högsta domstolen har förelagt riksåklagaren att inkomma med svarsskrivelse.

Jag vill anföra följande i frågan om prövningstillstånd.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och anser att det inte finns skäl för prövningstillstånd.

Bakgrund

Åtalet

PO har åtalats för grovt rån för att uppsåtligen tillsammans och i samförstånd med andra personer, den 1 februari 2019, under vapenhot och med våld ha angripit målsäganden och rånat henne på smycken, armbandsur, kontanter, mobiltelefoner och en handväska till ett sammanlagt värde om cirka 750 000 kr. Gärningen var planerad.

Det gjordes gällande att brottet skulle bedömas som grovt eftersom gärningsmännen varit hänsynslösa i det att de varit flera som angripit en ensam person, brukat våld, använt pistol och tillgripit smycken till ett högt värde.

Tingsrättens dom

PO förnekade brott. Han vidgick att han kört den bil som rånarna färdades i, men han hade inte medverkat under själva rånet och hade inte heller kännedom om vad som skulle hända.

Tingsrätten dömde PO för rån (av normalgraden) och bestämde påföljden till fängelse i tre år och sex månader. Tingsrätten beslutade att PO skulle betala skadestånd till målsäganden med 597 224 kr (varav 25 000 kr för kränkning, 10 000 kr för sveda och värk och 562 224 kr för sakskada).

Tingsrätten anförde bl.a. följande i skuldfrågan.

I målet är utrett att PO har kört jaguaren från Spånga till Heleneborgsgatan på Södermalm där han hämtat upp ytterligare tre personer. Därefter har han kört bilen till parkeringsgaraget på Guldgränd 9 och där inväntat IA under drygt 20

minuter. När IA har satt sig i sin bil har PO kört fram jaguaren och ställt den framför målsägandens bil och på så sätt blockerat hennes väg. Efter rånet har PO försökt köra ut jaguaren från garaget. Genom vad som sålunda är utrett om omständigheterna kring rånet och POs agerande i samband med detta finner tingsrätten det uteslutet att han inte var införstådd med vad som skulle ske. PO har genom sitt agerande medverkat i brottets utförande på ett sådant sätt att han är att betrakta som medgärningsman.

Hovrättens dom

PO överklagade tingsrättens dom och yrkade att hovrätten skulle frikänna honom från åtalet för rån och avslå målsägandens skadeståndsyrkande. I andra hand yrkade han att hovrätten skulle lindra straffet samt att skadeståndet under alla förhållanden skulle sättas ned.

Hovrätten ändrade tingsrättens dom endast på så sätt att hovrätten bestämde fängelsestraffets längd till tre år.

Hovrätten anförde följande i skuldfrågan.

Det är utrett att PO körde bilen vid rånet och var på plats när rånet skedde. Hovrätten instämmer i tingsrättens bedömning att det inte är utrett att PO var en av de gärningsmän som var framme vid målsäganden vid rånet. Enligt hovrätten är det inte heller utrett att han på förhand hade fått någon information om att det skulle ske ett rån. Hovrätten har ovan kommit fram till att KG inte haft uppsåt till att det skulle begås ett rån då han lämnade över bilnycklarna och sin telefon till PO. Det är inte heller visat att PO då han åtog sig att genomföra körningen hade uppsåt till att ett rån skulle komma att genomföras.

Omständigheterna kring körningen har emellertid redan från Heleneborgsgatan, när de för PO okända männen klev in i bilen, varit sådana att PO, i vart fall när han i garaget beordrades att blockera målsägandens bil, måste ha insett att det fanns en avsevärd risk för att ett rån skulle ske. Trots att han insett denna risk har han i garaget ändå kört fram bilen och blockerat målsägandens väg, stannat på platsen när gärningen begicks och därefter försökt köra därifrån. PO har därmed varit likgiltig till att målsäganden rånades. Hovrätten delar därför tingsrättens bedömning att han ska dömas som gärningsman. Tingsrättens dom ska därför inte ändras.

Överklagandet

PO har överklagat hovrättens dom och yrkat att Högsta domstolen ogillar åtalet och i andra hand sätter ned fängelsestraffet. Han har också yrkat att Högsta domstolen befriar honom från skadeståndsskyldighet och i andra hand sänker skadeståndet.

PO har till grund för sitt överklagande anförts bl.a. följande. I målet är inte visat att PO visste om att det pågick ett rån. De enda uppgifter som finns är POs egna uppgifter enligt vilka framgår att han hört eller märkt att något pågick

men inte exakt vad som pågick. PO har också berättat att det hela gick väldigt snabbt. Utifrån övervakningsfilmen från tillfället framgår att rånet som mest pågick under två minuter och tre sekunder. Om PO verkligen blev varse att det pågick ett rån under en okänd men kort tidsperiod innebär detta inte med automatik att han har haft uppsåt. Man bör ställa sig frågan vilket rationellt beslut eller agerande som skulle krävas från PO för att han inte ska anses ha haft uppsåt. En rimlighetsbedömning måste föras avseende vilka möjligheter PO faktiskt har haft.

PO har som skäl för prövningstillstånd anfört följande. Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen. Det finns dessutom synnerliga skäl för en sådan prövning. I målet uppkommer bl.a. frågan om en person som inte på förhand vet vad som ska ske och som anses bli varse om brott samtidigt medan det pågår ska anses ha likgiltighetsuppsåt och dömas som gärningsman. I aktuellt fall är det inte heller visat att PO blev varse att rånet pågick medan det pågick. Praxis eller tydlig praxis på området saknas.

Grunderna för min inställning i frågan om prövningstillstånd

Prejudikatdispens

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (Fitger m.fl., Rättegångsbalken, s. 54:26).

Hovrätten har dömt PO för rån i enlighet med åklagarens gärningsbeskrivning. Frågan är om PO haft uppsåt i förhållande till att ett rån skulle begås. Enligt hovrätten har PO haft likgiltighetsuppsåt i förhållande till att målsäganden rånades.

Högsta domstolen har i ett flertal avgöranden prövat och utvecklat likgiltighetsuppsåtet (se bl.a. NJA 2004 s. 176, NJA 2004 s. 479, NJA 2004 s. 702, NJA 2005 s. 732, NJA 2007 s. 929, NJA 2009 s. 149, NJA 2011 s. 563, NJA 2011 s. 611 och NJA 2012 s. 45). I bl.a. NJA 2007 s. 929 berörs särskilt uppsåtspövningen i förhållande till medverkansobjekt och medverkansgärning. Förutsättningarna för ansvar vid medgärningsmannaskap har belysts av Högsta domstolen i flera avgöranden, bl.a. NJA 2006 s. 535 och "Bussen i Östberga" NJA 2017 s. 531. I rättsfallet "Mopedmannen" NJA 2016 s. 763 har Högsta domstolen förtydligat likgiltighetsuppsåtet. Jag kan inte se att

hovrätten i det nu aktuella målet har tillämpat likgiltighetsuppsåtet på ett sätt som avviker från vad Högsta domstolen uttalat i de nämnda avgörandena.

Högsta domstolen har vidare, i ett mål om ansvar och påföljd för våldtäkt alternativt oaktasam våldtäkt, gjort vissa generella uttalanden kring hur likgiltighetsuppsåtet ska tillämpas, särskilt beträffande fall där bedömningen av den av gärningsmannen uppfattade sannolikheten inte kan ta sin utgångspunkt i en bedömning av den faktiska sannolikheten, se Högsta domstolens dom ”Övernattningen” den 11 juli 2019 i mål B 1200-19.

Högsta domstolen har den 25 mars 2019 meddelat prövningstillstånd i ett mål om olovlig körning. Den centrala frågan i målet gäller om den tilltalade haft likgiltighetsuppsåt till en gärningsomständighet, nämligen att han inte varit berättigad att köra bil (Högsta domstolens mål B 2413-18). I svarsskrivelsen i det målet har jag anfört att det kan finnas skäl att ytterligare utveckla läran om likgiltighetsuppsåtet, särskilt när det gäller vilka bevisfakta som, utöver den uppfattade sannolikheten, bör tillmätas relevans vid bedömningen av om gärningsmannen varit likgiltig inför en viss effekt eller gärningsomständighet.

I avvaktan på Högsta domstolens avgörande i ovan nämnda mål kan jag inte se att det vore av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar detta mål.

Jag vill också tillägga att utgången i detta mål, också när det gäller uppsåtsfrågan, är beroende av hur bevisningen i målet värderas. En annan bevisvärdering än den hovrätten har gett uttryck för skulle innebära en risk för att frågan om likgiltighetsuppsåt inte skulle bli belyst. För egen del finner jag, utifrån det underlag jag har haft anledning att ta del av, skäl att ansluta mig till tingsrättens resonemang i uppsåtsfrågan, dvs. att PO haft avsiktsuppsåt i förhållande till att ett rån skulle begås av honom och de övriga gärningsmännen tillsammans och i samförstånd.

Någon annan fråga i målet som är intressant från prejudikatsynpunkt kan jag inte finna.

Jag anser således att det inte finns skäl att meddela prejudikatdispens i målet.

Extraordinär dispens

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken meddelas också om det finns synnerliga skäl för en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

PO har inte närmare utvecklat varför det skulle finnas synnerliga skäl för prövningstillstånd. Enligt min bedömning saknas skäl för prövningstillstånd på denna grund.

Sammanfattningsvis avstyrker jag prövningstillstånd.

Bevisuppgift

Jag ber om att få återkomma med bevisuppgift för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Katarina Johansson Welin

Hedvig Trost

Kopia till:

Utvecklingscentrum Stockholm

City åklagarkammare i Stockholm (AM-16584-19)

Kammaråklagaren Fredrik Karlsson